וועטער:
קלאר און זייער קאלט

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע ווארט

THE GATEWAY OF THE WEST

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 8.25
זון אונטערגאנג — 4.45

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 20, No. 7. Winnipeg, Thurs. Jan. 9, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג — דאנערשטאג ט׳ טבת, תר"צ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY JAN 15 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

טערמאמעטער פאלט ביז 58 אונטער נול אין די פרייריס

יעדער רומענישער סטודענט וועט מוזן גאראנטירן גוטע אויפפירונג

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

בוקארעסט, יאנואר 9 (איטא). — אויף א פארזאמלונג פון די פאליציי באאמטע פון יאסי, אונטער דער פארזיצערשאפט פון'ם בילדונגס מיניסטער קאסטאשעסקו, איז באשלאסן געווארן צו פארלאנגען פון יעדן איינציקן סטודענט באזונדער א פערזענלאכע דעקלאראציע, אז ער וועט ניט באטייליקן זיך אין קיין אומרוען. די וואס וועלן ניט דערפילן דעם צוזאג, וועלן שווער באשטראפט ווערן און וועלן אויסגעשלאסן ווערן פון אלע אוניווערסיטעטן. אויב די סטודענטן וועלן ווייטער אנהאלטן זייער סטרייק, וועט דער אוניווערסיטעט אין יאסי געשלאסן ווערן אויף דעם גאנצן יאר.

היינט וויכטיקע פארזאמלונג פון פאלקס געצייג קאמפיין

א וויכטיקע פארזאמלונג פון אלע טוער פון'ם פאלקס געצייג קאמפיין פאר די דעקלאסירטע אידן אין רוסלאנד וועט דורכגעפירט ווערן היינט (דאנערשטאג), 8.30 אוונט, אין אפיס פון "דאס אידישע ווארט". אלע די וואס קאנען העלפן אין דער ארבעט זיינען איינגעלאדן.

די פארזאמלונג וועט פארהאנדלען וועגן דער שנעלער פארענדיקונג פון דעם איצטיקן קאמפיין און וועגן ווייטערדיקער ארבעט. זאמלער וועלן באריכטן פון זייער ביז-איצטיקע זאמלונגען.

היטלעריסטן אטאקירן חנוכה פייערונג

בערלין, יאנואר 9 (איטא). — צען היטלעריסטן האבן אטאקירט א חנוכה פייערונג אין דער שטאט סווארברוקען, אראנזשירט פון דער מזרח-אידישער געזעלשאפט. צוויי מיטגלידער פון דער עקזעקוטיווע זיינען צעשלאגן געווארן ביז באוואוסטלאזיקייט, אבער אויך איין היטלעריסט איז שווער פארוואונדעט געווארן.

די כוליגאנעס זיינען זיך צעלאפן איידער די פאליציי איז געקומען. אן אויספארשונג ווערט דורכגעפירט.

זעקס "קולאקעס" פאראורטיילט צום טויט אין ניקאלאיעוו

מאסקווע, יאנואר 9. — זעקס "קולאקעס" (פארמעגלאכע פויערים) זיינען נעכטן פאראורטיילט געווארן צום טויט אין ניקאלאיעוו, אויף דער קלאגע פון קאנטער-רעוואלוציע. זיי זיינען באשולדיקט געווארן אין ארגאניזירן אן אטאקע אויף א פאראד פון "יונגע פיאנערן" (קאמוניסטישע "באי סקאוטס" און "גוירל גיידס").

איטאליענישער קרוין-פרינץ און בעלגישע פרינצעסן געהייראט

רוים, איטאליע, יאנואר 9. — די חתונה פון פרינצעסן מארי-זשאזע, איינציקע טאכטער פון בעלגישן קעניג און קעניגין, און קרוין-פרינץ הומבערט פון איטאליע, איז דא נעכטן געפייערט געווארן מיט גרוים פאראד. אלע געקרוינטע קעפ וואס זיינען נאך פארבליבן אין אייראפע האבן זיך באטייליקט פערזענלאך אדער דורך פארטרעטער אין דער פייערונג.

דאס יונגע פארל האט נאך דער חופה צערעמאניע באזוכט דעם וואטיקאן און האט פארבראכט מיט'ן פאבסט ארום 20 מינוט, קריגנדיק זיין ברכה און זיינע חתונה פרעזענטן.

די פייערלאכע פאראדן האלטן אן היינט א גאנצן טאג אין רוים.

קעלער פון ריטשארדסאן געביידע וועט געגראבן ווערן

א בוי דערלויבעניש פאר 50 טויזנט דאלאר איז נעכטן ארויסגעגעבן געווארן פאר דעם קעלער פון דער ריטשארדסאן געביידע, מיין סטריט און פארטעדזש עוו. וואס ווערט געפלאנט צו זיין 16 שטאק הויך און וועט זיין די גרעסטע אפיס געביידע אין וויניפעג.

וויניפעג האט קעלטסטן טאג פאר די לעצטע אכט יאר

די קאלטע כוואליע וואס האט ארומגעכאפט די פרייריס האט נעכטן דערגרייכט דעם נידעריקסטן פונקט אויפ'ן טערמאמעטער דעם ווינטער. וויניפעג, מיט א מינימום טעמפעראטור פון 35 אונטער נול און מיט באריכטן פון נאך נידעריקערע טעמפעראטורן אין די אויסערלאכע טיילן פון שטאט, האט געהאט דעם קעלטסטן טאג זייט 1922, ווען דער טערמאמעטער האט איינמאל דערגרייכט דעם דאזיקן פונקט.

וויניפעג איז אבער געווען פארהעלטנס־מעסיק ווארים אין פארגלייך מיט קעמסאק, סאסק., וואו די טעמפעראטור איז געפאלן ביז 58 אונטער נול. פרינס־אלבערט האט געהאט 54, און ראסעל, מאנ., 50 אונטער נול.

ברענדאן האט פאררעגיסטרירט 45 אונטער נול, דהי פעס 44, און בעטלפארד 42.

די קאלטע כוואליע באוועגט זיך איצט אין דער ריכטונג פון מזרח. קענארא, אנט., האט געהאט נעכטן 31 אונטער נול; קאקריין, 20, און פארט־ארטור, 12.

טאראנטא האט דערוויל געהאט נעכטן 26 איבער נול, און מאנטרעאל — 36, מיט פיר גראד איבער דעם פראסט פונקט.

גרינבוים גרופע זיגט אין פוילישער ציוניסטישער ארגאניזאציע

(ספעציעל פאר "דאס אידישע ווארט")

ווארשע, יאנואר 9 (איטא). — די גרינבוים גרופע האט אפגעהאלטן א זיג אין די וואלן צום צענטראל קאמיטעט פון דער פוילישער ציוניסטישער ארגאניזאציע. דאס ווייזט, אז די פוילישע ציוניסטן ווערן געניגט צו דער ראדיקאל־ציוניסטישער ריכטונג, און דאס וועט פאר א לאנגער צייט מאכן אוממעגלאך די פאראייניקונג פון די ציוניסטישע ארגאניזאציעס פון קרוין־פוילן און פון גאליציע.

לואיס גאן טרעט אריין אין זיין ברודערס פאבריק

מר. לואיס גאן, וועלכער איז געווען פארבונדן מיט דער "קעי. בי. בי. מאנופעקטשורינג קא.", אנאנסירט, אז ער האט זיך איצט פארבונדן מיט דער "גאן גארמענטס מאנופעקטשורערס לימיטעד" וועלכע פאבריצירן מענערשע און אינגלישע הויזן, אין 90 אלבערט סטריט, וויניפעג.

אוקראינער יעווסעקציע קעגן פארפאלגונגען אויף דעקלאסירטע אידן

נעמען אן רעזאלוציע קעגן באשלוסן פון מאסקווער און מינסקער יעווסעקציעס

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

מאסקווע, יאנואר 8 (איטא). — די פלענארע סעסיע פון דער אוקראינער יעווסעקציע, בטראכטנדיק די לאגע פון די דעקלאסירטע אידן, האט אנגענומען א באשלוס, וואס איז אין קעגנזאץ צו די באשלוסן פון די יעווסעקציעס פון מאסקווע און ווייס־רוסלאנד.

בעת די לעצטע טרייבן איצט ארויס די בעל־מלאכה'ם וואס זיינען אמאל געווען הענדלער פון די קאלעקטיוון און פארוואנדלט זיי אזוי ווידער אין דעקלאסירטע, האט די אוקראינער יעווסעקציע אנגענומען א רעזאלוציע וואס דריקט אויס קאטעגאריש קעגנערשאפט צו דעם דאזיקן סיסטעם פון מאסקווע און מינסק. זיי פאדערן, אז די דעקלאסירטע אידן זאל געגעבן ווערן די מעגלאכקייט צו ווערן פראדוקטיווע מענטשן, אפילו זיי האבן ניט קיין וואל־רעכט צו די סאוועטן.

די רעזאלוציע לויטעט טיילווייז: "די אלגעמיינע פאליטיק פון אויסשליסן די 'קולאקעס' פון די קוסטאר - ארטעלן און לאנד קאלעקטיוון איז זיכער א גוטע. דאס טאר אבער ניט האבן קיין שייכות צו די אידישע דעקלאסירטע, אפילו צו די רעכטלאזע געוועזענע הענדלער".

די רעזאלוציע וועט ווארשיינלאך מאכן א טומל, און וועט זיכער באקעמפט ווערן פון דער מאסקווער יעווסעקציע.

ס. פי. אר. וויל ברייננען אנטלאפענע פון רוסלאנד שוועדישע פויערים

סטאקהאלם, שוועדן, יאנואר 9. — די קאנאדיען פאסיפיק אייזנבאן האט אנגעבאטן א הלואה פון 150 טויזנט דאלאר צו 62 שוועדישע פויערים וואס זיינען אנטלאפן פון רוסלאנד, צו דערמעגלאכן זיי צו קאלאניזירן זיך אין קאנאדע.

די דאזיקע פאמיליעס זיינען א טייל פון א גרופע פון 900 נפשות, וואס זיינען אנטלאפן פון רוסלאנד, וואו זיי האבן איבערגעלאזן זייער דארף גאמאלסוועסקבי אונטער'ן דרוק פון די סאוועטישע גזירות, און האבן זיך צוריקגעקערט קיין שוועדן, פון וואנען זייערע אור־עלטערן האבן אויסגעוואנדערט קיין רוסלאנד מיט 150 יאר צוריק.

די מייסטע פון די פליכטלינגען פארבלייבן אין שוועדן. די 62 פאמיליעס אבער ווילן וואנדערן ווייטער, ווייל אין שוועדן איז שווער צו באקומען באדייטנדיקע לאנד חלקים. זיי באטראכטן איצט דעם אנבאט פון דער ס. פי. אר. צו קומען און באזעצן זיך מיט איר הילף אין קאנאדע.

פרעמיער מאקדאנאלד אפטימיסטיש וועגן פלאטן קאנפערענץ

לאנדאן, יאנואר 9. — פרעמיער מאקדאנאלד איז זייער אפטימיסטיש איבער די אויסזיכטן פאר דער קומענדער פלאטן אנטוואפנונג קאנפערענץ פון די פינף גרויסמאכטן וואס וועט פארקומען אין לאנדאן דעם 21טן יאנואר.

"איך בין זייער אפטימיסטיש וועגן די אויסזיכטן" — האט דער פרעמיער געזאגט — "עס איז אמת אז עס זיינען פאראן א פאר שוועריקייטן צוליב די פארשיידענע צושטאנדן פון די לענדער, אבער איך זע ניט קיין אורזאך צו מורא האבן אז מיר זאלן ניט קומען צו קיין אויסגלייך".

כנסת ישראל סיסטערהוד קאנצערט מארץ 23

די כנסת ישראל סיסטערהוד בעט אונז צו מעלדן אז זייער יערלאכער קאנצערט וועט פארקומען זונטאג, דעם 23טן מארץ. דער פלאץ וועט אנאנסירט ווערן שפעטער.

די כנסת ישראל סיסטערהוד בעט אלע וויניפעגער ארגאניזאציעס ניט צו מאכן קיין אונטערנעמונגען דעם טאג.

היטלעריסט מוז צאלן שטראף פאר באליידיקן אידישע רעליגיע

(ספעצ. טעלעג. צו ד. א. וו. דורך "איטא")

בערלין, יאנואר 9 (איטא). — דער רייכס געריכט האט באשטעטיקט די שטראף פון טויזנט מארק קעגן דעם היטלעריסטישן דעפוטאט לעי וועלכער האט באליידיגט די אידישע רעליגיע, באהויפטנדיק, אז דער תלמוד שרייבט פאר ריטואלן מארד.

דער באשלוס פון'ם העכסטן געריכט אין לאנד איז פרינציפיעל זייער וויכטיק.

דער לעצטער ארעסטירטער פאר באטייליקן זיך אינ'ם מארד פון וואלטער ראטענוי, דער שאפער פונ'ם מערדערס אויטאמאביל, טעכאו, איז היינט באגנאדיקט געווארן און באפרייט געווארן.

שטאט באשעפטיקט א היבשע צאל ארבעטסלאזע

אלדערמאן דזש. בלומבערג, פארזיצער פון דעם אויסבעסערונג קאמיטעט האט נעכטן דערקלערט אז 320 מענשן מיט 25 טימס ארבעטן צו רייניקן די גאסן.

"דאס מיינט אז היינט צו טאג ארבעטן מער מענשן אין דעם סטעף פון דעם שטאטישן אינזשינער, איידער אין דער צייט פון דער זומערדיקער קאנסטרוקציע" — האט געזאגט אלדערמאן בלומבערג, און ער האט צוגעזאגט אז וואס עס איז שייך דעם אויסבעסערונג קאמיטעט און דעם שטאטישן אינזשינער, ווערן אלע מיטלען גענוצט צו פארזארגן מיט ארבעט די ארבעטסלאזע וואס נויטיקן זיך אין דעם.

פויפסט שיקט ברכות צו מיטגליד פון בודאפעסטער אידישער קהלה פרעזידיום

בודאפעסט, יאנואר 8 (איטא). — דער קאטוילישער פאבסט האט היינט צוגעשיקט זיינע ברכות צו דעם מיטגליד פון דעם פרעזידיום פון דער אידישער קהלה אין בודאפעסט, יודושין ווידא, וועלכער איז דער דירעקטאר פון קויל־גרובן. דער פאבסט האט זיין קאמפאניע האט אויפגעבויט א קירך פאר די ארבעטער פון די גרובן.

אין דעם בריוו וואס ווידא האט געקראגן פון דעם פויפסטלאכן סעקרעטאריאט ווערט געזאגט: "דער פאבסט פרייט זיך מיט אייער טאט, וואס וועט ברייננגען נוצן צו א סך פון זיינע רעליגיעזע קינדער. ער בעט גאט פאר אייערטוועגן און שיקט אייך און אייער פאמיליע ברכות".

אנטיסעמיטיזם אפגעשוואכט אין דרום אפריקע

קייפטאון, יאנואר 8 (איטא). — אז דער אנטיסעמיטיזם אין דרום־אפריקע איז לעצטנס שטארק אפגעשוואכט געווארן, האט דערקלערט דער פרעזידענט פון "דזשואיש באארד אף דעפיוטיס" אין זיין רעדע, וואס ער האט היינט געהאלטן דא אויף דער זיצונג פון דעם 8טן קאנגרעס פון דער דרום־אפריקאנער "באארד", וואס האט זיך דא נעכטן געעפנט אין דעם ציוניסטישן זאל.

רעווערענד לואיס, דער מעיאר פון קייפטאון, האט באגריסט די דעלעגאטן און האט געלויבט די אידן פאר זייער ביישטייערונג צום פראגרעס פון אפריקע.

ערשטער אידישער מוזיי אין איטאליע געעפנט

ליווארנא, איטאליע, יאנואר 8 (איטא). — דער ערשטער אידישער מוזיי אין איטאליע איז מאנטאג געעפנט געווארן אין דער שטאט ליווארנא. דער מוזיי וועט אנטהאלטן וויכטיקע דאקומענטן בנוגע דעם לעבן פון די אידן אין שפאניע, פארטוגאל און איטאליע, און אויך א גרויסע צאל אידישע קונסט־ווערק.

דער אידישער מוזיי אין ליווארנא פארנעמט די געביידע פון דעם היסטארישן רבני'שן טריבונאל אין איטאליע.

רומענישע פויערים רעגירונג האט כמעט גארנישט ניט געטאן פאר אידן גיט צו סענאטאר עבנער

...ר׳ איז אבער דירעקט ניט שולדיק פאר סטודענטישע ראיאטן

בוקארעסט, יאנואר 8 (איטא). — אין אן אינטערוויו מיט דער איטא, האט סענאטאר עבנער, פארזיצער פונ'ם אידישן פארלאמענטארישן קלוב, דערקלערט, אז דער רעגירונג פון פרעמיער מאניו איז פאר א יאר צייט געלונגען מיט איר איינפלוס צו האלטן אין פארהעלטנסמעסיקער ארדענונג די קוזיסטישע סטודענטן. לעצטנס זיינען אבער די אנטיסעמיטישע עקסצעסן ווידער באנייט געווארן.

דאס איז דערפאר, האט סענאטאר עבנער דערקלערט, ווייל, ערשטנס, עקזיסטירט די אנטיסעמיטישע מענטאליטעט אין געוויסע רומענישע אינטעלעקטועלע קרייזן; צווייטנס, צוליב די העצעס ווערן אנגעפירט פונ'ם קוזיסטישן צענטער, פון יאסי, און, דריטנס, צוליב דער הערשנדיקער עקאנאמישער געדריקטקייט און אומצופרידנהייט פון דער באפעלקערונג, וואס ווערט, ווי געווינלאך, געריכטעט קעגן אידן.

סענאטאר עבנער גלויבט אויך אין דער ווארשיינלאכקייט אז די אפאזיציע צו דער רעגירונג שטיצט דירעקט און אומדירעקט די קוזיסטישע באוועגונג, כדי צו שאפן שוועריקייטן פאר דער רעגירונג און פירן צו איר דורכפאל.

די איצטיקע רעגירונג, זאגט דער סענאטאר, וויל ניט קיין עקסצעסן, אבער זי באנוצט זיך ניט קעגן די בויאנעס מיט זייער אייגענעם וואפן און דריקט ניט אונטער דעם אנטיסעמיטיזם מיט מאכט. די סטודענטישע עקסצעסן זיינען דערוויל געבליבן ניט באשטראפט, און דאס דערמוטיקט די קוזיסטן צו ווייטערדיקע אויסברוכן.

דאס פארגאנגענע יאר, האט סענאטאר עבנער ווייטער געזאגט, האט געבראכט זייער ווייניק ממשות'דיקע דערגרייכונגען פאר די אידן. זיי האבן בלויז געקראגן א קליינע סובווענציע פאר רעליגיעזע באדערפענישן, וואס מאכט אויס ניט מער ווי צען לעי פער קאפ, — א לעכערלאכע סומע אין פארגלייך מיט דעם וואס אנדערע רעליגיעס האבן געקראגן. די אידן האבן אויך געקראגן א קליינע שטיצע פאר זייערע פריוואטע מינדערהייט שולן, וואס איז בלויז אן ערך זיבעצן פראצענט פון די 25 מיליאן לעי באשטימט פאר אלע פריוואטע שולן אין לאנד.

טויטע מיידל שטייט אויף תחית המתים און שטארבט ווידער

האוואנא, יאנואר 8. — אדעלאידא דעלגאדא, 16 יאר אלט, איז געשטארבן און איז אויפגעשטאנען תחית המתים און איז ווידער געשטארבן.

די דאזיקע געשיכטע האט זיך געטראפן אין א קליין שטעטל אין באראקאא. ווען דאס מיידל איז געלעגן א "טויטע" אין א קאסטן, פארטיק באערדיקט צו ווערן האט זי זיך אויפגעהויבן און איז אפגעגאנגען עטלאכע טריט און איז אנידערגעפאלן טויט.

די דאזיקע פאסירונג האט אנגעווארפן א שרעק אויף אלע פארזאמלטע ארום דעם טויטן קאסטן. דאקטוירים זיינען באלד ארויסגערופן געווארן און זיי האבן דערקלערט טויט ווי אלע טויטע. אין דעם פריערדיקן פאל מיט דער מיידלס "טויט" האבן די דאקטוירים דערקלערט אז זי איז ווארשיינלאך בלויז געווען אין א היזערפלעט, אדער אין א באוואוסטלאזן צושטאנד.

פוילישער פרעמיער קומט אויף באזוך צו סאקאלאוו אין ווארשע

ווארשע, יאנואר 8 (איטא). — דער פוילישער פרעמיער מיניסטער, קאזימיר בארטעל, און אויך דער אינערן מיניסטער יאזעווסקי, האבן באזוכט סאקאלאוו, וועלכער געפינט זיך איצט אין ווארשע. דאס האבן די מיניסטארן אפגעדאנקט דעם ציון־פירער פאר זיין באזוך ביי זיי מיט איניקע טעג צוריק.

די היגע אידישע קאמוניסטן האבן ארויסגעלאזט פראקלאמאציעס קעגן סאקאלאוו, אנרופנדיק אים "דער אגענט פון דעם ענגלישן אימפעריאליזם".

מזל טוב

א זון געבארן צו מר. און מרס. ה. קאנטאר, 186 גלענוואוד קרעסענט. מוטער און קינד אין גוטן צושטאנד אין סט. דזשאזעפס האספיטאל.

פאלעסטינער פראגע פארהאנדלט אין קאנגרעס אין וואשינגטאן

וואשינגטאן, יאנואר 8 (איטא). — קאנגרעסמאן דיקשטיין פון ניו־יארק, אין דער ערשטער רעדע אין אמעריקאנער קאנגרעס וועגן דער פאלעסטינער פראגע נאך די לעצטע געשעענישן, האט היינט געפאדערט, אז אן אינטערנאציאנאלע אומפארטייאישע קאמיסיע, מיט אמווייניקסטנס איין פארטרעטער פון די פאראייניקטע שטאטן, זאל באשטימט ווערן אויף אויספארשן די אורזאכן פון די לעצטע ראיאטן און וואס זאל רעקאמענדירן די מיטלען אויף אויסמיידן אזעלכע אין דער צוקונפט.

קאנגרעסמאן דיקשטיין האט אין זיין רעדע אפעלירט צו ענגלאנד, אז זי זאל גרינדן א אידישע מיליץ אין ארץ־ישראל ווי א טייל פון איר רעגולמעסיקער פאליצייאישער אפטיילונג, און צו דערלויבן די אידן צו באוואפענען זיך פאר די צוועקן פון זעלבסטשוץ אונטער געוויסע גאראנטיעס. ער האט אויך פארלאנגט די פולע באשטראפונג פון אלע וואס האבן אנגעפאנגען די אטאקעס און די העצער, און ענדיגנדיק מיט די רעגירונגס באאמטע, וואס זיינען ניט געווען געטריי צו זייער פליכטן; און אויך אז די רעגירונג זאל אויסבויען צוריק אלץ וואס איז חרוב געווארן אין די אומרוען אויפ'ן חשבון פון דער רעגירונגס קאסע.

מיידל וואס האט פארשיקט איר פאטער אין טורמע, גיט איצט צו אז זי האט געזאגט ליגן

מעמפיס, טען., יאנואר 9. — מיס וויאלא דיוק, 19 יאר אלט, איז די טעג געקומען צו דער פאליציי און האט זיך מודה געווען, אז די באשולדיקונג וואס זי האט געמאכט קעגן איר פאטער מיט פינף יאר צוריק און וואס האט געפירט צו דעם אז ער זאל פאראורטיילט ווערן צו 25 יאר געפענגעניש, איז געווען פאלש, און זי וויל איצט פרובירן אויסקויפן איר זינד קעגן אים, באפרייענדיק אים פון טורמע.

מיט פינף יאר צוריק, ווען מיס וויאלא דיוק איז נאך געווען 14 יאר אלט, האט זי אנגעקלאגט איר פאטער אין אטאקירן זי. דער געריכט האט אים געפונען שולדיק אין דעם שווערן פארברעכן, און האט אים פאר'משפט צו 25 יאר טורמע. איצט זאגט זי, אז זי האט די גאנצע מעשה אויסגעטראכט, ווייל זי איז דאן געווען אויף אים בעס וואס ער פלעגט זי ניט לאזן "ארומלויפן מיט אירע פריינט". אויס נקמה האט זי אויסגעטראכט דעם בלבול אויף אים.

מיס דיוק פארט איצט קיין טעקסארקאנא, טעקסאס, וואו איר פאטער איז פאר'משפט געווארן מיט 5 יאר צוריק, און זי וועט פרובירן באפרייען אים פון געפענגעניש.

אנטיסעמיטיזם אין פינלאנד טרייבט אידן צו זעלבסטמארד

העלסינגפארס, פינלאנד, יאנואר 9 (איטא). — דערפאר וואס ער איז געווען א איד און נאך א סאוועטישער בירגער איז לואיס לאבער, הויפט פראדוצירער פון דער פינלענדישער מלוכה אפערא, געטריבן געווארן צו זעלבסטמארד.

ווען לאבער איז אנגעשטעלט געווארן צו דער פארוואלטונג פונ'ם מלוכה'שן אפערא הויז, האט קיינער ניט געוואוסט זיין נאציאנאליטעט, ווייל די לעצטע צען יאר האט ער געוואוינט אין טשעכאסלאוואקיע און מען האט אים אנגענומען פאר א טשעך. ערשט ווען ער האט זיך געוואנדט נאך א ערלויבעניש צו פארבלייבן לענגער אין פינלאנד האט מען זיך דערוואוסט, אז ער איז ניט נאר א סאוועטישער בירגער, נאר אויך א איד.

פון דאן אן האבן די אנטיסעמיטישע ארטיסטן אים אנגעהויבן רודפ'ן, פארווארפנדיק אים גרויסע אומאנגענעמלאכקייטן. די מאכט האט דערוויל אויך אפגעזאגט זיך פון צו געבן אים די דערלויבעניש צו פארבלייבן ווייטער אין לאנד, און דאס איז געווען דער לעצטער קלאפ וואס האט אים געטריבן צו זעלבסטמארד.

לאבער האט די לעצטע 20 יאר געוואוינט אין אויסלאנד, און ער האט ארויסגענומען א סאוועטישן פאספארט ערשט לעצטן יאר, ווייל ער האט געוואלט באזוכן זיינע עלטערן אין רוסלאנד.

אין קווינס טעאטער

מארגן, פרייטאג און שבת אוונט, וועט לואיס קרעמער צוזאמען מיט דער קווינס טעאטער טרופע אויפפירן צום ערשטן מאל אין היינטיקן סעזאן, יעקב גארדינס "עץ הדעת", דראמע אין פיר אקטן.

כדי צו געבן אלעמען א געלעגנהייט צו זעען די דאזיקע פארשטעלונגען, האט די קווינס טעאטער טרופע באשלאסן צו שפילן די דאזיקע צוויי אוונטן "לעידיס פריי".

די יעניקע וועלכע זיינען באקאנט מיט יעקב גארדינס שאפונגען נויטיקן זיך ניט אין קיין דערקלערונגען וועגן דער דאזיקער דראמע, און פאר די יעניקע, פאר וועמען יעקב גארדינס דראמען זיינען פרעמד — איז כדאי צו קומען און באקאנען זיך מיט איינער פון זיי.

אגב - אורחא

פון מארס

די נייע טעריטאריע

מיט איבער פיר הונדערט יאר צוריק איז מען ארויסגעפארן פון שפאניע און מען האט אנטדעקט אמעריקע.

איצט איז מען ארויסגעפארן פון אמעריקע און מען האט אנדעקט — שפאניע!

דאס הייסט, וויסן האבן מיר אויך ביז איצט געוואוסט אז ס'איז דא א שפאניע אויף דער וועלט.

וועגן אונזי אידן, איז דאך אפגערעדט, — זי ליגט אונז גוט אין די ביינער, און אונז דערמאנט אין איר שטענדיק, אויב ניט עטוואס אנדערש, איז די "האווארא ספאראדיט", — די העברייאישע אויסשפראך פון ארץ־ישראל, וואס שאפט א מחיצה ניט נאר צווישן די העברייאישע אידן און די אידישע אידן, נאר אפילו צווישן די העברייאישע אידן פון ארץ־ישראל און די העברייאישע אידן פון "חוץ־לארץ".

אבער אויך די גויאים הערן פון צייט צו צייט פון שפאניע. אויב שפאניע אליין איז טויט ווי אלע טויטע, האט זי אבער זייער א לעבעדיקן דיקטאטאר, וואס איז גוטער "פראנט פיידזש" מאטעריאל פאר צייטונגען.

האט מען אבער נאך געדארפט אנטדעקן שפאניע, — ווי א לאנד פאר אידן!

* * *

און דער ניו־יארקער "טאג" האט ארויס געשיקט א קאלומבוס ספעציעל קיין שפאניע צו אנטדעקן זי פאר אידן.

און דער "טאגיקער" קארעספאנדענט־קאלומבוס האט זיך דערשלאגן צום "טשיף" פון די אינדיאנער — מיר מיינען די שפאניער, — צו פרימא דע ריווערא, — און האט אים דערציילט דעם גאנצן אמת: "געקומען אייך אנטדעקן".

אז פרימא דע ריווערא האט דערהערט אז עס האט צו טאן מיט אידן, איז ער געווארן זיסער ווי צוקער, — נאר ניט יענער הארטער, אומ'ברחמנות'דיקער דיקטאטאר, וואס צעטרעט קעגנער ווי ווערים.

— אידן? וואס רעדט איר! פאר די קארגע 450 יאר האבן מיר זיך אזוי פארביינקט נאך אייך. ס'גייט אונז ממש אויס דאס חיות נאך אביסעלע אידן. אביסעלע? — ניין, א סך. מיר דארפן א סך אידן. מיר האבן קענען אייך גוזרנדיקט און האבן חרטה. אט, ווארט צו אביסעלע, מיר'ן זיך מישב זיין מיט אונזערע מיניסטארן, וואס מיר קאנען טאן, און וויפיל אידן מיר זאלן קריגן, און ווי אזוי".

און אזוי ווייטער און ווייטער.

* * *

געדיינקט איר נאך די שפאניש־אמעריקאנער מלחמה?

אידן איבער גאר דער וועלט האבן געברענט מיט נקמה צו זייער אלטן שונא, צו שפאניע, און האבן מיט פרייד דערציילט לעגענדעס וועגן אירע גרויסע מפלות אין די שלאכטן.

אבער די גרעסטע נקמה זעען מיר איצט, ווען שפאניע שלאגט זיך על־חטא פאר אירע אמאליקע זינד, — און זאלן אלע אנטיסעמיטישע לענדער קוקן און לערנען א מוסר־השכל.

שפאניע מוז האבן די אידן נויטיק אום לעבן!

שפאניע אנערקענט, אז אין איר גרויסער ירידה פון א וועלט מאכט צו א פארארימטע, אומבאדייטנדע מלוכה'לע, איז שולדיק איר באציאונג צו די אידן.

שפאניע נויטיקט זיך אבער אין אידן ניט נאר דערפאר, וואס אידן וועלן זי דערהויבן עקאנאמיש און קולטורעל און וועלן זי ארויספירן פונ'ם מיטלאלטערלאכן קלעם אין וועלכן זי איז געבליבן שטעקן ביז היינטיקן טאג, נאר אויך ווייל יעדע לייטישע מלוכה מוז האבן אידן, כדי . . . צו דערהויבן די פאטריאטישע געפילן פון דער באפעלקערונג!

וואלט, למשל, דע ריווערא'ס דיקטאטארישער שטול געדארפט אזוי וואקלען זיך, ווען עס זיינען דא אידן אין לאנד און מען קאן אויף זיי אנרייצן דעם המון, ווי עס פירט זיך אין אלע לייטישע מדינות?

* * *

ניין, דע ריווערא מיינט טאקע באמת וואס ער זאגט צום "טאג" קארעספאנדענט, אז די שנאה צו אידן איז שוין לאנג שפורלאז פארשוואונדן געווארן פון שפאניע.

אבער דאס איז דאך שוין אן אלטער כלל: קיין אנטיסעמיטיזם איז ניטא דארטן וואו עס זיינען ניטא קיין אידן.

דער אנטיסעמיטיזם איז בעצם ניט קיין טעאריע, נאר א לעבעדיקער קאמפס מיטל קעגן אידישע קאנקורענץ מצד מענשען וואס זיינען ניט פעאיק אויסצוהאלטן די קאנקורענץ, און אז ניטא קיין קאנקורענץ איז ס'איז ניטא קיין אנטיסעמיטיזם.

זאלן אבער קיין שפאניע אריבערקומען עטלאכע צענדליק טויזנט אידן, — אוי וועט ווערן אנטיסעמיטיזם! דער מיטלאלטערלאכער באדן איז דארטן זייער גינסטיק פאר דעם סארט פרי.

איי וואס, די אידן וועלן טאן גוטס די שפאניער מיט זייער קומען? האבן די אידן אויך געטאן גוטס די אראבער אין ארץ־ישראל, — און איר זעט דאך . . .

* * *

אגב האב איך ניט לאנג צוריק געלייענט וועגן אויסלענדישע אידן וואס וואוינען איצט אין שפאניע — באהאלטענערהייט, ווי מאראנען: צוליב דעם פאנאטיזם פון דער באפעלקערונג, און צוליב דעם אלטן געזעץ פון פערדינאנד און איזאבעלא וואס פארבאט אידן צו וואוינען אין לאנד, — א געזעץ, וואס איז נאך ביז היינט ניט אפגעשאפן געווארן.

נו, איך ווייס ניט ווי איר, אבער איך בין ניט באגייסטערט איבעריקס פאר דער "אנטדעקטער טעריטאריע".

שוין בעסער בירא־בידזשאן, אדער נאר ארץ־ישראל, — ווען עס לאזט זיך נאר נעמען . . .